

УДК 338.246.025.2

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Дейнеко Євген Валерійович – кандидат економічних наук,
викладач кафедри контролю і аудиту,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Сучасний етапу розвитку економіки України, виходячи з поставлених керівництвом країни завдань у період гострої політичної та економічної кризи на фоні євроінтеграційних процесів, потребує реформування як системи управління державними фінансами в цілому, так і системи державного фінансового контролю (далі – ДФК) зокрема з урахуванням передового досвіду в цій сфері розвинутих країн світу [2; 4; 5].

Реформування системи ДФК передбачає гармонізацію вітчизняної моделі функціонування системи ДФК зі стандартами Європейського Союзу (а саме – приведення у відповідність тій європейській моделі системи ДФК, яка визначена у переговорній Главі 32 Концепції *acquis communautaire*), а також посилення у зв'язку з цим інституціональної ролі Міністерства фінансів України (далі – МФУ) як головного органу, що формує політику у сфері ДФК і забезпечує її реалізацію в системі центральних органів виконавчої влади.

Це означає, що першочерговим завданням реформування системи ДФК України є побудова ефективної системи державного внутрішнього фінансового контролю (далі – ДВФК) – контролю, зосередженого в органах виконавчої влади, міністерствах, організаціях та установах, що використовують бюджетні кошти і відповідають за надходження до бюджетів усіх рівнів.

Отже, реформування системи ДВФК відповідно до норм і вимог законодавства ЄС покликане підвищити рівень прозорості діяльності державних органів, зміцнити їх інституціональну здатність і поліпшити функціональну ефективність. Об'єктивна потреба у формуванні такої системи як одного з інноваційних механізмів системи управління державними

фінансами отримала офіційне підтвердження після прийняття в 2005 р. Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 р. [1].

Слід зазначити, що в умовах сьогодення побудова ефективної системи ДВФК (відповідно до існуючої в Україні Концепції [1]), є не лише базовою потребою удосконалення вітчизняної системи управління державними фінансами, а і ключовою передумовою вступу України до Європейського Союзу. До того ж укладення Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році ознаменувало новий етап реформування вітчизняної системи ДВФК і передбачає обмін інформацією, досвідом і найкращою практикою у цій галузі задля підтримки зусиль України щодо забезпечення розвитку цієї системи шляхом її гармонізації з міжнародно визнаними стандартами (ІА, INTOSAI) й методологіями, а також найкращою практикою ЄС щодо внутрішнього контролю (далі – ВК) та внутрішнього аудиту (далі – ВА) в державних органах [6].

У зв'язку з цим необхідно зазначити, що взагалі концепція ДВФК була розроблена Європейською комісією наприкінці 1990-х років і зараз використовується для керівництва і підтримки країн, які прагнуть розвинути сучасні системи державного фінансового контролю. Унікальність цієї концепції полягає у використанні абревіатури ДВФК (яку вперше було запропоновано Робертом де Конінгом у статті, опублікованій у листопаді 1999 року на форумі SIGMA з питань управління) та у визначенні складових системи ДВФК – внутрішнього контролю (ВК), внутрішнього аудиту (ВА) та їх гармонізації з міжнародними стандартами на центральному рівні [7].

Таким чином, підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що європейська модель системи ДВФК, до якої сьогодні адаптується вітчизняна система ДВФК, базується на відповідальності керівника державного органу і складається з трьох компонентів, які необхідно впроваджувати і розвивати – ВК, ВА та гармонізації на центральному рівні у вигляді створення центрального підрозділу гармонізації ВК і ВА (далі – ЦПГ).

Так, до заходів, які сьогодні вдалося реалізувати у сфері побудови ВК та ВА за європейським зразком, можна віднести: прийняття пакета за-

конодавчих та нормативно-правових актів, які дозволили започаткувати практичну реалізацію реформ, а також базові методологічні засади ВК та ВА; підготовку кадрового потенціалу для започаткування фактично нової для України професії – «державний внутрішній аудитор»; проведення (з 2012 року – на рівні центральних органів виконавчої влади, а з 2013 року – і на регіональному рівні) організаційно-структурних змін щодо утворення служб ВА.

Але, незважаючи на певні здобутки у процесі адаптування системи ДВФК до норм і вимог ЄС, на цьому етапі його розвитку існує коло проблемних питань, а саме: термінологічні проблеми та відсутність у пост-радянських країнах «планової економіки» концепції управлінської підзвітності (внутрішнього контролю) і внутрішнього аудиту; слабкість ключового державного органу, відповідального за проведення єдиної політики у сфері ДФК (Міністерства фінансів) та його недостатня готовність до проведення реформ; культурні й вікові проблеми; перешкоди під час підготовки законопроектів; спротив із боку державного менеджменту середнього рівня та інспекційних органів; недостатня підтримка ЦПП; брак кадрів із досвідом у сфері внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту; нерозуміння керівників органів державної влади глибинної сутності реформ, неусвідомлення ними персональної відповідальності за ефективне функціонування системи ВК, а отже, недостатнє сприйняття ролі ВА; постійні кадрові ротації керівників і працівників підрозділів ВА, які на початковому етапі фактично зводили нанівець усі зусилля з професійної підготовки та не давали можливості досягати високих результатів від реалізації аудиторської функції; слабкість фахової підготовки ново-призначених внутрішніх аудиторів і їх постійні намагання компенсувати прогалини аудиторського досвіду [3].

Отже, на сучасному етапі реформування системи ДФК (і, перш за все, системи ДВФК) основними завданнями мають стати: запровадження в органах державного і комунального сектора нової моделі системи ВК; розвиток новостворених служб ВА в центральних органах виконавчої влади, а також продовження утворення служб ВА в системі центральних та місцевих органів виконавчої влади з поступовою заміною інспектування

на ВА; удосконалення кадрового забезпечення служб ВА; удосконалення методології ВА; утворення на базі підрозділу Державної фінансової інспекції (з 28.11.2015 р. – Державної аудиторської служби України) з питань гармонізації ВК і ВА окремого органу (ЦПГ) у складі Міністерства фінансів.

Література

1. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2005 № 158. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
2. Концепція розвитку системи управління державними фінансами [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.09.2012. № 633-р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/633-2012>.
3. Король В. М. Сучасний стан та необхідність організаційно-методологічного забезпечення розвитку внутрішнього аудиту в Міністерстві фінансів України / В. М. Король, І. Ю. Чумакова // Фінанси України. – 2015. – № 5. – С. 104–126.
4. Стратегія розвитку системи управління державними фінансами [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1.08.2013 № 774-р. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/.
5. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.
6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_UkraineEU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_UkraineEU_Association_Agreement_(body).pdf).
7. De Koning, Robert. (1999). PfIC in the context of European Union Enlargement, SIGMA Public Management Forum vol. 6 (Nov/Dec 1999), Paris, France.

